

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 34 (1989), No. 3, 180--186

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/139188>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1989

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

cesta. Souhlasím s Euklidem, ale soudím, že cesty, po kterých v hodinách matematiky vodíme své žáky, by měly být schůdné. A měli bychom je vodit tak, aby i ti, které k matematice nedovedeme (a kterých bude vždycky velká většina), získali kromě základních znalostí také jisté ponětí o jejím přínosu do kulturní pokladnice lidstva.

Zdá se mi, že školské matematice je dosti dlužna didaktika. Problémy, které řeší didaktici matematiky, jsou školské praxi často vzdálené a pro ni jen málo upotřebitelné. Právě problematika toho, proč je školská matematika pro většinu mladé generace suchou, těžko pochopitelnou a životu vzdálenou naukou, je didaktiky matematiky opomíjena. Jak zařídit, aby při potřebné míře exaktnosti a abstrakce byly při vyučování matematice patrné i její rysy humanistické? Jak zařídit, aby poselství matematiky předávané ve vyučování myšlenkově dozrávajícímu pokolení nezapadlo a nezúžilo se na několik triviálních pouček o druhé a třetí mocnině dvojčlenu? Didaktika matematiky o těchto otázkách mlčí; v nejlepším případě odkáže na entuziasmus učitele a naději, že talentovaní žáci toto poselství pochopí časem sami.

Svět školské matematiky skrývá dosud mnohé neprozkoumané hlubiny, o mnohých jeho zářících stálících nevíme, zda po náhlém vzplanutí z nich nezůstane jen černá díra. Svět školské matematiky je světem, v němž se setkává matematika s nastupující generací, a je škoda, když z tohoto setkání vychází mládež nedotčena nebo dokonce s pohrdavým vztahem k jejím hodnotám a s nepochopením jejího kulturního přínosu. Svět školské matematiky didaktici dosud jen vysvětlovali. V souladu s klasikem se domnívám, že je však zapotřebí jej změnit.

jubilea & zprávy

ZEMŘEL
DOC. RNDr. BRUNO BUDINSKÝ, CSc.

Dne 8. 9. 1988 zemřel náhle doc. RNDr. Bruno Budinský, CSc., docent katedry matematiky a deskriptivní geometrie stavební fakulty ČVUT, dlouholetý funkcionář JČSMF, zasloužilý člen JČSMF a nositel řady čestných uznání. Katedra v něm ztratila vynikajícího učitele, Jednota obětavého funkcionáře a matematika výrazného propagátora užití matematiky v inženýrských aplikacích.

Bruno Budinský se narodil 22. 7. 1934 v Praze. Jeho otec byl technickým úředníkem, matka většinou v domácnosti. Vyrůstal ve skromných poměrech a při studiích si proto vypomáhal kondicemi a prázdninovými brigádami. Na střední škole byl jedním z úspěšných řešitelů prvních matematických olympiád. V roce 1952 maturoval s vyznamenáním a začal studovat na matematicko-fyzikální fakultě UK. V roce 1956 ukončil studia státní závěrečnou zkouškou s vyznamenáním.

1. 7. 1956 nastoupil jako asistent na katedře matematiky a deskriptivní geometrie fakulty inženýrského stavitelství, dnešní stavební fakulty ČVUT. Vyučoval deskriptivní geometrii a matematice. Dostal se do matematicky aktivního prostředí katedry, vedené tehdy prof. F. Vyčichlo. Oblastí vědeckého zájmu B. Budinského byla geometrie. V roce 1958 nastoupil externí aspiranturu na MFF UK v oboru geometrie u prof. F. Nožičky a v roce 1962 podal kandidátskou disertační práci *Teorie m-rozměrných p-variet vnořených do n-rozměrného Riemannova prostoru*. Práci obhájil a v roce 1963 získal titul kandidáta fyzikálně-matematických věd.

V následujících letech publikoval řadu článků z diferenciální geometrie. Některé z nich měly úzkou souvislost s jeho habilitační prací *Teorie reonorních anholonorních variet a klasická mechanika*, kterou v roce 1968 podal na stavební fakultě ČVUT. Po úspěšné obhajobě byl v roce 1969 jmenován a ustanoven docentem aplikované matematiky. Celkem publikoval jedenáct původních vědeckých prací s geometrickou tematikou. Jeho široké geometrické znalosti se odrazily i v jeho učebnicích diferenciální geometrie *Základy diferenciální geometrie s technickými aplikacemi*, SNTL 1970 (spolu s doc. B. Keprem) a *Analytická a diferenciální geometrie*, SNTL 1983. Zvláště ve druhé učebnici se projevuje jeho pedagogické umění a pedagogický cit.

V posledních letech ze v odborné práci zaměřil na aplikace matematiky v inženýrské praxi, speciálně v geodézii. Z dlouholeté spolupráce s řadou pracovníků tohoto oboru vzniklo mnoho drobných prací studentů, aspirantů i mladých asistentů zvláště z kateder geodézie a kartografie stavební fakulty ČVUT. Tato činnost doc. Budinského byla všemi jeho spolupracovníky-inženýry vysoce hodnocena.

Doc. Budinský byl vynikajícím učitelem. Na stavební fakultě učil převážně na oboru geodézie a kartografie. Významně ze podílel na celkové koncepci vyučování matematice na tomto oboru. Jeho přednášky vysoce hodnotili jak studenti v prvních ročnících, tak studenti různých specializací ve vyšších ročnících a také učitelé, odborní pracovníci a aspiranti, pro které vedl semináře aplikované matematiky a konal vybrané přednášky. Kromě již uvedených učebnic diferenciální geometrie se jeho pedagogické schopnosti plně uplatnily ve skriptech z mate-

matiky, která již několik let slouží jako základní učební pomůcka na stavební fakultě ČVUT. Jistým vyvrcholením jeho práce je dvoudílná celostátní učebnice matematiky pro stavební fakulty; byl jejím vedoucím autorem. V oblasti pedagogické i odborné práce měl celou řadu plánů. Nemoc a náhlý odchod však jejich uskutečnění zabránily.

Doc. Budinský byl významným funkcionářem JČSMF. V letech 1964–1972 byl tajemníkem komise JČSMF pro vyučování matematice na vysokých školách technických. V letech 1969 až 1972 pracoval jako hospodář ÚV JČSMF, později jako člen ÚV JČSMF a zastával další drobné funkce. V roce 1974, po návratu z dlouholetého zahraničního pobytu, pokračoval v práci v komisi pro matematiku na VŠTEZ a jedenáct let, až do roku 1985, tuto komisi vedl. Od tohoto roku pracoval až do své smrti jako její místopředseda. Bez nadsázky můžeme říci, že díky jeho cílevědomému vedení komise, organizačním schopnostem i osobním vlastnostem, získaly konference „O vyučování matematice na VŠTEZ“ své pevné místo v periodických akcích JČSMF. Staly se základnou pro neformální aktivní setkávání učitelů matematických předmětů na vysokých školách technických, ekonomických a zemědělských. Pevně věříme, že dobrá tradice těchto konferencí (té poslední, jubilejní 20. konference, která proběhla v září 1988 v Gottwaldově, se doc. Budinský již nezúčastnil) bude pokračovat i v příštích letech. Ty nejbližší jistě se vzpomínkou na doc. Bruna Budinského.

Jaroslav Černý, Jiří Neustupa

ZA MILANEM ODEHNALEM

Dne 17. 9. 1988 zemřel po krátké nemoci RNDr. Milan Odehnal, CSc., vedoucí vědecký pracovník Fyzikálního ústavu ČSAV. Odešel nečekaně uprostřed aktivní tvůrčí práce ve svých pětapadesáti letech.

Milan Odehnal se narodil 15. 12. 1932 v Lípách u Olomouce v rodině stolaře. V r. 1951 ukončil studium klasické větve gymnázia v Prostějově a v r. 1956 studium přírodovědecké fakulty UJEP v Brně na specializaci „vysoká frekvence a vakuová technika“. Od 1. 3. 1956 pracoval na fyzikálním pracovišti v Řeži, které

bylo postupně součástí Ústavu jaderné fyziky ČSAV, Ústavu jaderného výzkumu ČSAV a konečně Fyzikálního ústavu ČSAV. Na tomto pracovišti — v oddělení nízkých teplot — se zabýval postupně výzkumem jaderné a elektronové magnetické rezonance, dynamickou polarizací jader, slabou supravodivostí a výzkumem vysokoteplotní supravodivosti. Ve státním plánu základního výzkumu byl odpovědným řešitelem úkolu „Slabá supravodivost“.

Jeho vědecké zájmy byly mnohem širší než oblastí jeho působení na pracovišti. Zajímal se o biologii, fyziologii, kosmologii a matematiku. Spjoval v sobě výjimečně zdařile teoretického fyzika a experimentátora. Jeho mimořádný talent, vědecká prozíravost a pracovitost mu umožnily pracovat na hranicích poznání a dosahovat cenných původních výsledků. Ty jsou uloženy ve více než stu původních prací. Jeho spolupracovníci, žáci i účastníci seminářů a konferencí vždy oceňovali zejména podnětnost a novost jeho vystoupení. Jeho vědecká práce byla mimo jiné oceněna v r. 1981 cenou ČSAV a v r. 1986 státní cenou Klementa Gottwalda, která mu byla udělena spolu se třemi dalšími autory za příspěvek k rozvoji vědeckého poznání

v oblasti měření elektrických a magnetických polí srdce.

Dr. Odehnal měl mnoho přátel ve vědeckém světě. Po svém téměř pětiletém pobytu ve středisku jaderného výzkumu v Saclay, půlročním pobytu v Glasgowu a několika pobytech v SSSR ze stal mezinárodně uznávanou a citovanou vědeckou osobností.

Dr. Odehnal miloval hudbu a výtvarné umění. Měl rád lidi, znal jejich problémy a snažil se jim pomáhat v těžkých chvílích. Jeho vztah k mladším spolupracovníkům a jejich odborné vedení bylo vzorné.

Obdivujeme veliké množství práce, které po sobě zanechal, třebaže mnoho jeho myšlenek a nápadů zůstalo nezpracováno. Knihu o slabé supravodivosti dopsal, ale její výtisky již neuvidí.

RNDr. Milan Odehnal zůstane v naší mysli jako vynikající vědec a dobrý člověk.

Stanislav Šafrata

EXOD PYTAGORAS

Prvý ucelený júlový týždeň, čo v roku 1988 bolo od štvrtého do desiateho, sa ako každý rok uskutočnil Exod (exkurzno-vzdelávacia základňa) Pytagoras. Tentoraz v meste známom prvým slovenským gymnáziom, v Revúcej. V poradí ôsme stretnutie učiteľov základných, stredných a vysokých škôl, ale aj iných pracovníkov, ktorí sa zaujímajú o vyučovanie matematiky, malo približne 40 účastníkov.

Počas štyroch dní si mohli vypočít pätnásť prednášok, ktorých témy boli veľmi pestré: opis konkrétnych skúseností z vyučovania (dr. V. REPÁŠ, I. JEŽÍK, dr. H. LIŠKOVÁ, dr. M. HILKOVÁ), ako viesť krúžok z programovania na základnej škole (D. KOMOROVÁ), analýza prijímacích skúšok na vysoké školy (dr. H. BERKOVÁ, CSc., dr. P. ČERNEK, CSc.), najnovšie výsledky výskumov našich pedagogických ústavov (dr. L. HRDINA, CSc., dr. J. VANTÚCH, CSc.), skúsenosti z výchovy žiakov v Holandsku (B. KANICHOVÁ), diagnostická analýza žiackych riešení (dr. V. BURJAN), pokus o rekonštrukciu predpytagorejskej matematiky (dr. L. KVASZ) a koncepčné prednášky — *Quo vadis didactica* (dr. V. BURJAN), Bomba (dr. P. BERO, CSc.), *Knowledge without understanding* (doc. dr. M. HEJNÝ, CSc.).

Jeden deň bol venovaný výletu na Muránsku planinu, ktorý ako je už tradíciou, úspešne dokončili iba vybraní jednotlivci vo vrcholovom družstve. Ostatní sa mohli nabažiť športových úspechov v pravidelných telovýchovných popoludniach a večeroch. V predvečernom a po večernom čase sa účastníci schádzali na voľné diskusie či už k prednáškam, alebo k všeobecným témam pedagogickým, psychologickým a filozofickým.

Týždeň do poslednej chvíľky plný aktívnej práce dodal všetkým množstvo poznatkov, impulzov, ale hlavne chuti a nadšenia do ďalšej práce.

Peter Bero

MEDZINÁRODNE SYMPÓZIUM O VÝSKUME A ROZVOJI VYUČOVANIA MATEMATIKY

Koncom júla minulého roku prebehol v Budapešti ICME s účasťou vyše 2400 pedagogických pracovníkov z celého sveta. Vďaka iniciatíve prof. HANSA-GEORGA STEINERA (NSR) bolo v návaznosti na túto akciu zorganizované v Bratislave Medzinárodné sympóziu o výskume a rozvoji vyučovania matematiky.

Sympóziu usporiadali JSMF, SAV, Univerzita Komenského, SVŠT a VŠE v Bratislave. Konceptiu a program podujatia pripravili HANS-GEORG STEINER a MILAN HEJNÝ (Bratislava) spolu s 12členným organizačným tímom. Sympózia sa zúčastnilo 64 účastníkov z ôsmich krajín sveta, ktorí si vypočuli 10 hlavných prednášok a 16 kratších príspevkov.

V rámci hlavných prednášok boli prednesené tieto referáty:

T. KILPATRICK (USA) zahájil prvý deň sympózia príspevkom *Súčasná trendy a tendencie vo výskume vyučovania matematiky*, kde v základných rysoch zhodnotil historický vývoj a súčasnú situáciu tejto problematiky. A. SIERPINSKA (PLR) priblížila v referáte *Epistemologické prekážky v histórii a didaktike matematiky* svoje chápanie genézy matematických poznatkov. Hovorila o prekonávaní zafixovaných predstáv, ktorých spoznávanie, nahradzovanie novými predstavami je cestou k nadobúdaniu vedomosti. R. LESH (USA) v príspevku *Koordinácia činnosti v triede s činnosťami v počítačovej učebni* hovoril o prepájaní práce žiakov v triede s prácou pri

počítači v experimentoch v USA. Y. CHEVAL-LARD (Francúzsko) analyzoval v prednáške *Teória premeny didaktiky — niekoľko úvodných poznámok* didaktiku ako vednú disciplínu a stanovil niekoľko atribútov, ktoré z tejto analýzy vyplývajú. Prednáškou na tému *Vedomosť bez porozumenia* sa uviedol M. HEJNÝ, ktorý prehľadným spôsobom zhrnul a charakterizoval súčasný školský prístup vo vyučovaní matematiky a konfrontoval ho s niekoľkými základnými metodickými zákonitosťami. V podobnom duchu vyznela i prednáška A. BELLA (Veľká Británia), ktorý rozprával o výskume svojej pracovnej skupiny. Ťažiskom v ich prístupe je výučba cez problémy. Navodenie rozpornej situácie, ktorú žiaci so svojimi poznatkami nevyriešia alebo vyriešia nesprávne, je prirodzenou motiváciou k započatíu učenia sa novej látke. Počas vyučovania je dôležitá tvorivá atmosféra, v ktorej študent bez zábran prezentuje svoje názory a problémy.

Posledný deň prednášal R. FISCHER (Rakúsko) na tému *Matematika ako prostriedok a sústava — sociálne vplyvy a význam kolektívnej sebareflexie a komunikácie*; zaoberal sa sociálnym kontextom matematiky. Zaujímavý prístup ku koncepcii a práci na experimentálnej škole priblížil účastníkom B. I. PENKOV (BLR) v referáte *Matematika ako ujednocovací prostriedok pri vytváraní celistvého učebného systému*. Poslednou hlavnou prednáškou na tému *Proces matematizácie v triede ako forma kolektívneho učenia sa* sa uviedol H. G. STEINER. Rozviedol priebeh procesu matematizácie skutočnosti a podrobne popísal experiment, v ktorom deti, prirodzene motivované konkrétnym problémom, sa naučili aplikovať teoretické štruktúry do praxe.

Krátkymi poobedňajšími príspevkami sa prezentovali B. CHRISTIANSEN (Dánsko), P. BARDY (NSR) a československí účastníci O. KOPANEV z Prešova, A. ŠOLCOVÁ z Prahy, K. RÚSKOVÁ z Nitry, J. PERENČAJ zo Žiliny a J. SMIDA, L. KOŠČ, L. HRDINA, M. SABOLOVÁ, V. REPÁŠ, P. BERO, J. VANTUCH, V. BURJAN, L. KVASZ z Bratislavy.

Celé podujatie sa nieslo v priaznivej priateľskej atmosfére, ktorá vytvorila platformu pre otvorené diskusie a umožnila nadviazať bližšie kontakty i nájsť cesty spolupráce do budúcnosti. Referáty, ktoré odzneli na sympóziu, vyšli v Zborníku.

Beata Kanichová

18-th EUROPEAN MEETING OF STATISTICIANS

Další v sérii Evropských setkání statistiků proběhlo ve dnech 22.—26. 8. 1988 v Berlíně. Organizace se tentokrát ujala Humboldtova univerzita, podílel se i Weierstrassův matematický institut Akademie věd NDR, garantem byl Evropský výbor Bernoulliovy společnosti. Klasičtí rozsáhlá budova univerzity se stala důstojným dějištěm, organizace klapala bez závad.

Program byl poměrně široký, ale přesto na sebe strhlo pozornost několik směrů a témat, zaznamenávajících nyní výrazný rozvoj. Na rozsáhlou a stěžejní přednášku *Computational statistics* byl pozván A. C. ATKINSON z Londýna. Mluvil o volbě správné strategie analýzy dat i o některých diagnostických metodách s důrazem na metody grafické. Na příkladech dokumentoval, že „dobrá grafika je zdrojem hypotéz“.

Své důležité místo si podržely adaptivní metody vyrovnávání (smoothing techniques) a robustní metody statistické inference. Technice i teorii bootstrapu se věnovala celá řada přednášek. A. C. DAVISON z Londýna přednesl přehledový příspěvek o efektivních metodách simulace při použití bootstrapu.

Další rozvoj prožívají modely časových řad. Sekci o nelineárních modelech pro časové řady zorganizoval J. ANDĚL z Prahy. D. TOSTHEIM (Bergen) ve svém příspěvku ukázal, jak teorie Markovových řetězců může být využita ke zkoumání časových řad, hlavně z hlediska jejich stationarity.

Mezi nejrozsáhlejší patřila tradičně sekce o náhodných procesech. Nově bylo hodně prostoru věnováno problémům modelování spolehlivosti a zpracování cenzorovaných dat. Zvláštní vystoupení na toto téma s názvem *Statistical inference from complexly structured reliability data* měl JU. K. BĚLJAJEV z Moskvy. Prof. Běljajev byl také organizátorem jednoho z pracovních setkání (workshop) na toto téma. Jako diskutující k otázkám sledování spolehlivosti rozsáhlých technologických systémů vystoupil R. E. BARLOW z Berkeley.

Další sekce se zabývala interaktivním softwarem pro statistické výpočty. Byl předveden vývoj systému CADEMO — Computer Dialogue System for Experimental Design and Modelling. Systém byl ohlášen už na minulém EMS v Soluni, v NDR se na jeho vývoji podílí několik institucí.

Na mnoha statistických konferencích se nyní objevují práce zaměřené na modelování a rozbor dynamiky přenosu infekčních nemocí se zvláštním zřetelem na mikrostrukturu přenosu AIDS. Zde byla pozvaným řečníkem VALERIE ISHAM z Londýna.

V sekci nazvané „Risk theory“ jsme se mohli dozvědět, jak jsou pravděpodobnostní modely a moderní statistické postupy využity v pojišťovnictví. Klasičtí ukázkou statistického řešení problému byl příspěvek *Statistical work related to the height of sea-dikes* (L. DE HAAN, Rotterdam) o využití teorie extrémálních hodnot k stanovování bezpečné výšky mořských hrází.

Úvodní přednášku *Stochastic geometry and stereology* přednesl D. STOYAN z Freibergu, NDR, konferenci uzavřel P. JAGERS (Gothenburg, Švédsko) s příspěvkem *The Markov structure of free population growth*.

Konference se opět stala setkáním odborníků, kteří mají co říci k rozvoji a využívání teorie pravděpodobnosti a matematické statistiky. Každé takové setkání přináší další podněty pro práci, a také pohled na problémy z širšího hlediska. Důležité je, aby se sešlo reprezentativní fórum v dobrém prostředí, což se v Berlíně 1988 podařilo.

Sborník z 18. EMS vydán nebude, k dispozici jsou jen sebraná abstrakta příspěvků.

P. Volf

4. PRAŽSKÉ SYMPOZIUM O ASYMPTOTICKÉ STATISTICE

Ve dnech 29. 8.—2. 9. 1988 se konalo 4. pražské sympozium o asymptotické statistice, organizované katedrou pravděpodobnosti a matematické statistiky MFF UK pod záštitou rektora UK prof. ČEŠKY, Federálního statistického úřadu a Bernoulliho společnosti ISI. Sympozium se zase po patnácti letech vrátilo do Prahy, kam sice patří podle názvu, ale kde se konalo teprve podruhé.

Původní projekt byl pořádat malé mezinárodní konferenci se specializovaným zaměřením každých pět let v Praze. První se také v Praze odehrála jako satelitní sympozium kongresu Mezinárodního statistického institutu (ISI) ve Vídni roku 1973. Termín druhého sympozia kolidoval s atletickým mistrovstvím Evropy, které se toho roku konalo v Praze, a tak se sym-

pozium přestěhovalo do Hradce Králové. V menším městě se účastníkům i pořadatelům tak zalíbilo, že další sympozium bylo situováno do Kutné Hory. Při plánování posledního se však pořadatelům zdálo, že Pražské sympozium by se přece jen tu a tam mělo konat v Praze. Rozhodnutí umístit akci do Prahy bylo také do značné míry ovlivněno výstavbou nové koleje Karlovy univerzity v Holešovičkách. Bylo tedy možné ubytovat účastníky v koleji a stravování i částečně také společenský život situovat do sousední budovy menzy a přednášky pořádat v blízké budově MFF na druhé straně předmostí mostu Barikádníků, vzdálené od koleje jen několik minut chůze.

Termín sympozia byl vybrán tak, aby se účastníci Evropského setkání statistiků, které se letos konalo v Berlíně, mohli během víkendu přemístit do Prahy. To mělo význam především pro účastníky ze vzdálenějších zemí. Celkem se sympozia zúčastnilo 73 odborníků z ciziny a 43 z Československa. Jádrem těch, kteří přijíždějí na tyto akce pravidelně, je tvořeno především pracovníky institucí, s nimiž pořádající katedra dlouhodobě spolupracuje, zejména z NDR, NSR, Nizozemí a Belgie. Letos chyběli Rakušané a téměř také Španělé, zato přijela velká výprava ze Sovětského svazu. Kromě toho zde byli statistikové z Polska, Maďarska, USA, Kanady, Velké Británie, Japonska, Řecka, Itálie a Tchajwanu. UNESCO se ujala podpory účasti pracovníků z rozvojových zemí a uhradila pobytové náklady mladým odborníkům z Egypta, Etiopie, Kubu a Turecka. Československý kolektiv členů Bernoulliho společnosti zaplatil účast třem mladým statistikům ze západní Evropy.

Slavnostní zahájení sympozia se konalo ve velké aule Karolína. Rektorka UK zastupovaná prorektorem prof. FEDJUKEM při této příležitosti udělil mírové medaile UK dvěma světově proslulým vědcům, pravidelným účastníkům Pražských symposií, prof. R. CHASMINSKÉMU ze Sovětského svazu a prof. W. VAN ZWETOWI z Nizozemí. Dále byly uděleny fakultní a Bolzanovy medaile účastníkům, kteří se obzvláště zasloužili o rozvoj spolupráce s katedrou i o úspěch minulých konferencí. Slavnostní zasedání bylo zakončeno koncertem Českého noneta, potom následovala recepce v reprezentačních prostorách Karolína.

Vědecký program byl věnován, jak sám název napovídá, asymptotickým metodám matematické statistiky, tedy statistickým metodám za

předpokladu, že počet pozorování roste nad všechny meze. Hlavním pojátkem asymptotických výsledků s praxí je zkušenost, že pro jejich platnost nemusí být počet pozorování příliš velký. Značný počet referátů byl věnován neparametrickým metodám v teorii odhadu i testování hypotéz. O populárních metodách spojených s užitím výpočetní techniky pojednávaly referáty mající v názvech slova jackknife a bootstrap nebo robustní či adaptivní. V některých příspěvcích (např. o Coxově modelu přežívání) byly kombinovány metody parametrické s neparametrickými. Statistika v náhodných procesech byla zastoupena hlavně teorií časových řad a aplikacemi v teorii řízení. Celkem bylo předneseno 12 vyžádaných referátů a 77 sdělení, a to renomovanými odborníky i mladšími, kteří využili své první příležitosti přednést příspěvek na mezinárodní konferenci.

Důležitou součástí každé konference je společenský program, který umožní navázat neformální kontakty a cizincům pak lépe poznat život a pozoruhodnosti země, v níž se akce koná. A tak bylo středeční odpoledne věnováno výletům — buď na Kokořín a Mělník, nebo do Veltrus a Nelahozevse. Nová kolej je jen několik minut jízdy autobusem vzdálena od pražské ZOO, a tak se zájemci v přestávce čtvrtletního vědeckého programu mohli seznámit s jejími nejvýznamnějšími chovatelskými úspěchy; díky pochopení ředitele ZOO prof. VESELOVSKÉHO jim byl poskytnut i odborný výklad.

V budově menzy, která byla dokončena současně s kolejí, jsou i krásné prostory, jichž je možné využít pro reprezentační účely. Závěrečná večeře, která tam byla podávána ve čtvrtek, se tak stala důstojným vyvrcholením společenské části celé akce.

Dana Vorlíčková

100 LET AMERICKÉ MATEMATICKÉ SPOLEČNOSTI

V letošním roce 1988 oslavuje American Mathematical Society (AMS) sté výročí svého založení. Tato matematická organizace zabezpečuje v USA rozšiřování matematických znalostí a podporuje matematický výzkum, a to pomocí přednášek, publikací, informačních a jiných služeb.

Podívejme se nyní trochu do minulosti. V roce 1887 Thomas Scot Fiske, postgraduální student Columbia College v New Yorku, strávil na doporučení profesora J. H. Van Amringa šest měsíců na univerzitě v Cambridge ve Velké Británii. Během tohoto studijního pobytu byl Fiske pozván svým kolegou J. W. L. Glaisherem na schůzi Londýnské matematické společnosti. Tato návštěva mu vnukla myšlenku, že mezi těmi, kteří se v jeho zemi zabývají matematikou, by měl být silnější pocit sounáležitosti. Do konce roku 1888 Fiske a několik jeho kolegů založili *New York Mathematical Society*. Prvním prezidentem byl jmenován profesor Van Amringe. Fiske se velmi zasloužil o rozvoj této společnosti, pracoval postupně jako její sekretář, pokladník i prezident. V roce 1894 byla tato společnost přejmenována na *American Mathematical Society*.

Od začátku jednou z nejdůležitějších činností AMS jsou zasedání, na kterých se kromě vnitřních záležitostí předkládají nové matematické výsledky a probíhají diskuse. V současné době se zasedání konají v osmi nebo devíti sekcích. Jsou pořádány různé semináře a symposia, za zmínku stojí *Josiah Willard Gibbs Lecture* a *Colloquium Lectures*, na kterých někteří významní matematikové přednesli výsledky svého bádání.

AMS má také velmi rozsáhlý ediční program, na který připadají asi 3/4 jejího rozpočtu. První publikací byl *Bulletin of the New York Mathematical Society*. V roce 1950 vznikají *Proceedings of the American Mathematical Society* a *Memoirs of the American Mathematical Society*. V roce 1954 se začínají vydávat *Notices of the American Mathematical Society* a v roce 1980 *Abstracts of Papers Presented to the American Mathematical Society*. Dnes je AMS jedním z největších světových matematických nakladatelů. Vydává pět původních vědeckých časopisů, překládá sedm časopisů z ruštiny, vydává knihy ve dvanácti řadách a další tři řady jsou určeny pro překlady. Kromě toho AMS přispívá finančně nebo jinak k vydávání různých časopisů jako např. *American Journal of Mathematics*, *Duke Mathematical Journal* a *Annals of Mathematics*. Na počest stého výročí AMS letos také začal vycházet čtvrtletník *Journal of the American Mathematical Society*, který obsahuje nejvýznamnější vědecké články ze všech oblastí čisté a aplikované matematiky.

Jedním z nejzásadnějších činů AMS je založení *Mathematical Reviews* (MR) v roce 1940. Předtím existoval pouze jeden matematický časopis s výtahy a recenzemi, a to *Zentralblatt für Mathematik und ihre Grenzgebiete*. Objem recenzí MR se zvětšil s objemem matematické literatury: první číslo obsahovalo 2120 recenzí, kdežto dnešní čísla obsahují na 50 tisíc recenzí. S pomocí asi 12 tisíc recenzentů z celého světa MR pokrývá téměř všechnu publikovanou matematickou literaturu na světě a je jednou z nejpoužívanějších matematických publikací.

Ediční činnost a informační služby AMS byly ovlivněny moderní výpočetní technikou, především mnohostranností počítačového tiskářského systému $T_E X$, který vyvinul DONALD KUNTH. V posledních několika letech AMS postupně začala vydávat elektronicky všechny své publikace včetně MR pomocí $T_E X$ systému. Byl také vytvořen on-line servis MathSci, který zabezpečuje počítačový přístup do databáze MR.

Tolik jen stručně k nejdůležitějším činnostem AMS.

Hlavní oslava stého výročí založení AMS *The AMS Centennial* — událost století pro americkou matematickou obec — se konala ve dnech 8.—12. srpna 1988 v Providence, Rhode Island, tedy v domovském sídle AMS. Této velkolepé společenské a matematické slavnosti se zúčastnilo téměř 1700 osob. Poznamenejme zde, že v současnosti má AMS téměř 21 tisíc členů.

Američtí matematikové se dívají na dosažené úspěchy AMS jako na základy, na kterých AMS může postavit své budoucí služby k zabezpečení dalšího matematického výzkumu.

Jitka Laitochová

Literatura

- [1] JACKSON, ALLYN: *The AMS Centennial 1888—1988*. Notices of the American Mathematical Society, January 1988, Volume 35, Number 1.
- [2] PITCHER, EVERETT: *The Growth of the American Mathematical Society*. Notices of the American Mathematical Society, July/August 1988, Volume 35, Number 6.
- [3] JACKSON, ALLYN: *The AMS Centennial: Social and Mathematical Festivities*. Notices of the American Mathematical Society, September 1988, Volume 35, Number 7.